

TERMINOLOGIA Z ZAKRESU PRAWA SPADKOWEGO W ASPEKCIE PORÓWNAWCZYM CHIŃSKO-POLSKIM

PAULINA KOZANECKA

Zakład Legilingwistyki i Języków Specjalistycznych
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
al. Niepodległości 4, 61-874 Poznań
paulina.kozanecka@amu.edu.pl

Abstrakt: W artykule przedstawione zostały podstawowe terminy języka prawnego występujące w prawie spadkowym w Chinach i w Polsce. Badanie przeprowadzone zostało metodą analizy tekstów porównywalnych. Materiał do analizy stanowiły przed wszystkim polski kodeks cywilny oraz chińska ustawa prawo spadkowe. Autorka zanalizowała podstawową terminologię związaną z chińskim prawem spadkowym i krótko scharakteryzowała przedstawione instytucje. W artykule znajduje się również zestawienie analizowanych chińskich terminów, do których zaproponowane zostały ekwiwalenty w języku polskim.

Słowa kluczowe: prawo spadkowe, język prawny, terminologia prawna, polski język prawny, chiński język prawny

摘要:

在这篇论文里作者表述了基本的中文和波兰文继承法术语。作者使用了比较可比文本的方法，为了进行这项研究。研究资料来源是《波兰民法典》和《中华人民共和国继承法》。作者分析了基本的中国继承法术语，也简简要要地表示继承法制度的特色。这篇论文里有中文术语表跟波兰文对等词。

Wykaz skrótów

ChPrSp – 中华人民共和国继承法 (Prawo spadkowe Chińskiej Republiki Ludowej) z dnia 10 kwietnia 1985 r.

ChPrMalż – 中华人民共和国婚姻法 (Prawo o małżeństwie Chińskiej Republiki Ludowej) z dnia 10 września 1980 r. z późn. zm.

KC – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. 1964 Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)

UstPrNot - ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (Dz.U. 1991 Nr 22, poz. 91 z późn. zm.)

Cel i zakres pracy

Prawo spadkowe ma szczególne znaczenie w prawie międzynarodowym, na skutek coraz łatwiejszego przemieszczania się ludności coraz częstszym przypadkiem staje się bowiem dziedziczenie transgraniczne. W takiej sytuacji znajomość terminologii prawnej związanej z prawem spadkowym może okazać się istotna dla tłumacza specjalistycznego.

Celem niniejszego artykułu jest zatem zanalizowanie podstawowej terminologii prawa spadkowego w Chinach i porównanie jej w kontekście terminów polskich. Aby umieścić terminy w odpowiednim kontekście, w pracy zostały także zwięźle scharakteryzowane podstawowe instytucje prawa spadkowego. Terminy zanalizowane w artykule zostały dodatkowo zestawione w tabeli na końcu artykułu wraz z ekwiwalentami w języku polskim.

Materiały i metody badawcze

Badaniami objęte zostały przede wszystkim chińska ustawa 中华人民共和国继承法 (Prawo spadkowe Chińskiej Republiki

Ludowej) z dnia 10 kwietnia 1985 r., a także – w charakterze pomocniczym – 中华人民共和国婚姻法 (Prawo o małżeństwie Chińskiej Republiki Ludowej) z dnia 10 września 1980 r. Ponadto do analizy posłużył także tekst polskiego kodeksu cywilnego z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93 z późn. zm.) i ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. 1991 Nr 22 poz. 91 z późn. zm.).

W pracy zastosowana została przede wszystkim metoda badania tekstów porównywalnych. Tekstami porównywalnymi (dawniej: paralelnymi) określa się dwa lub więcej tekstów należących do tego samego gatunku i sporządzonych w różnych językach (Matulewska 2014: 170). W tym przypadku teksty te stanowiły ustawy regulujące kwestie spadkowe w Polsce i w Chinach. Dokładna analiza analogicznych tekstów prawnych w języku polskim i chińskim pozwoliła na odnalezienie odpowiednich ekwiwalentów dla poszczególnych terminów, a także określenie, które terminy pozostają bezekwiwalentowe. W takim wypadku niezbędne było zastosowanie metod zapewniania ekwiwalentów dla terminów bezekwiwalentowych (Matulewska 2014: 172).

Zarys prawa spadkowego w Polsce

W Polsce prawo spadkowe uregulowane zostało w księdze czwartej kodeksu cywilnego, której tytuł brzmi po prostu „Spadki”. Jest to ostatnia część kodeksu, obejmująca artykuły 922-1088.

Dziedziczenie ustawowe jest domyślnym rozwiązaniem w sytuacji, gdy spadkodawca nie pozostawił testamentu lub gdy spadkobiercy testamentowi nie chcą przyjąć spadku (Skowrońska-Bocian 2008: 50). W takim wypadku polskie prawo przewiduje w pierwszej kolejności dziedziczenie przez małżonka i zstępnych (termin ten obejmuje zarówno dzieci, jak i ich potomków), jeśli zaś zmarły nie miał zstępnych – małżonek, rodzice i rodzeństwo (a także zstępni rodzeństwa) (Doliwa 2007: 44). W przypadku, jeśli spadkodawca nie pozostawił żadnej z tych osób, dziedziczą jego dziadkowie, a jeśli któryś z nich nie przeżył spadkodawcy – wówczas w jego miejsce dziedziczą zstępni tego z dziadków. Kiedy nie ma nawet dziadków – wówczas dziedziczyć mogą dzieci małżonka spadkodawcy (a więc jego pasierbowie). Dopiero gdy okaże się, że

spadkodawca nie pozostawił żadnej z tych osób, tj. małżonka, dzieci, ich zstępnych, rodziców, rodzeństwa i ich zstępnych, dziadków ani nawet pasierbów, natenczas dziedziczy gmina bądź Skarb Państwa (w zależności od ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy) (Skowrońska-Bocian 2008: 60). Jak zatem widać, polski system w bardzo szczelny sposób zatrzymuje majątek zmarłego w ramach jego rodziny. Dziedziczenie przez państwo wbrew pozorom nie jest tak częstym przypadkiem.

Dziedziczenie testamentowe natomiast powoduje, że spadek w całości przypada spadkobiercom testamentowym, choć krewni, którzy dziedziczyliby ustawowo mają prawo do zachowku, a więc przysługuje im roszczenie do pewnej części udziału, który przypadłby im w przypadku dziedziczenia ustawowego.

Dziedziczenie ustawowe jest wyłączone w przypadku, jeśli spadkodawca pozostawił ważny testament. W Polsce wyróżnia się cztery jego formy – testament własnoręczny (holograficzny), tj. spisany własnoręcznie przez testatora (Skowrońska-Bocian 2008: 86); testament allograficzny, określane też jako testament urzędowy – spisywany jest bowiem przez odpowiedniego urzędnika w obecności świadków, i testatora (Skowrońska-Bocian 2008: 89); testament sporządzony w formie aktu notarialnego, nazywany zwyczajowo testamentem notarialnym, który sporządzany jest przez notariusza (Skowrońska-Bocian 2008: 88) oraz testament ustny, dopuszczalny tylko w skrajnych sytuacjach i ważny tylko w czasie istnienia takiej sytuacji (a zatem jeśli minie zagrożenie, które uprawniało do ustnego ogłoszenia testamentu, testament ten traci ważność, bo możliwe jest sporządzenie go w innej formie) (Doliwa 2007: 83-84).

Prawo spadkowe w Chinach

Choć tradycyjne prawo chińskie przez tysiąclecia kształtowało się w kulturze konfucjanizmu, współczesna regulacja prawna nie ma z nim zbyt wiele wspólnego (Starr 2001: 206). Ustawa, która obowiązywała w okresie Republiki Chińskiej, została zniesiona w 1949 roku. Przez kolejne 35 lat w prawie chińskim nie było żadnej ustawy regulującej kwestie spadkowe (Kość 2010: 522). Dopiero w 1985 roku ogłoszona została nowa ustawa o spadkach, która

wprowadziła porządek odmienny od tego przewidzianego w ustawie z lat 40. Nowa ustawa funkcjonuje w takim samym brzmieniu do dziś. Co ciekawe, wydane na jej podstawie orzeczenia sądowe i opinie prawne wskazują, że zawiera ona liczne niedociągnięcia – na przestrzeni lat nie dokonano jednak jej nowelizacji (Chen Jianfu 2008: 413). Jednakże jeszcze w tym samym roku, w którym została ogłoszona – 1985 – Najwyższy Sąd Ludowy ChRL wydał opinię na temat ustawy o spadkach i opinia ta stanowi nie tylko komentarz do poszczególnych artykułów ustawy, ale też stanowi jej obowiązującą wykładnię.

Dziedziczenie ustawowe

W Chinach natomiast, podobnie jak w Polsce możliwe jest 法定继承, fǎdìng jìchéng (dziedziczenie ustawowe, art. 5 ChPrSp, art. 926 § 2 KC) i 遗嘱继承, yǐzhǔ jìchéng (dziedziczenie testamentowe, art. 5 ChPrSp, art. 95a UstPrNot). W przypadku sporządzenia testamentu dziedziczenie ustawowe jest wyłączone, chyba że testament zostanie uznany za nieważny – wówczas traktowany jest tak, jak gdyby go nie było. To samo dotyczy sytuacji, w której nieważna jest tylko część testamentu – należy wówczas przyjąć, że część majątku objęta nieważną częścią testamentu dziedziczona jest zgodnie z reżimem ustawy, a pozostała – tak jak zostało to określone w testamencie (Li Jianwei 2014: 450).

W przypadku 法定继承, fǎdìng jìchéng (dziedziczenia ustawowego) mamy do czynienia z 被继承人, bèi jìchéng rén, czyli spadkodawcą (art. 2 ChPrSp, Art. 922 § 2 KC) oraz 继承人, jìchéng rén – spadkobiercą (art. 4 ChPrSp, art. 176 § 1 KC) lub spadkobiercami (język chiński nie rozróżnia liczby pojedynczej i mnogiej). Warto wspomnieć, że 继承权, jìchéng quán, czyli prawo dziedziczenia (art. 27 ChPrSp, art. 21 Konstytucji RP) jest prawem chronionym nie tylko przez ChPrSp, ale i konstytucję ChRL (Jiao Hongchang 2013: 409). Zgodnie z ustawą każdemu z 继承人, jìchéng rén (spadkobierców) należy przyznać udział w 遗产, yǐchǎn (spadku, art. 3 ChPrSp, art. 924 KC). Co ciekawe, w prawie polskim kodeks cywilny szczegółowo precyzuje w jakim ułamku dziedziczą poszczególni krewni (co skutkuje tym, że ostatecznie ktoś może dziedziczyć np. 5/32 albo 14/64 spadku). W Chinach natomiast

spadkobiercy z tej samej grupy co do kolejności dziedziczą równe udziały w spadku (Li Jianwei 2014: 454). Co więcej – ustawa sugeruje, że udziały powinny być równe, ale jeśli któryś ze spadkobierców bardziej pomógł zmarłemu za życia, powinien dostać większą część, a jeśli mógł go wspierać i nie robił tego – wówczas jego udział może być stosownie mniejszy. Dodatkowo ustawa dopuszcza ustawowe włączenie do dziedziczenia osoby, które znajdowały się na utrzymaniu zmarłego bądź w znacznym stopniu go utrzymywały, nawet jeśli nie są one spadkobiercami ustawowymi. Tak nieprecyzyjnie określone granice generują oczywiście szerokie pole do interpretacji dla sądów (Han 1988: 76).

Kto jest zatem spadkobiercą ustawowym zgodnie z prawem chińskim? Na początku chciałabym przedstawić terminy związane z kierunkiem pokrewieństwa: 血亲, xuèqīn czyli krewnych (art. 11 ChPrSp, art. 9341 KC) dzielić można na:

1. 晚辈, wǎnbèi (zstępnych, art. 11 ChPrSp, art. 931 § 2 KC) – czyli potomków i
2. 长辈, zhǎngbèi (wstępnych – termin chiński występuje w komentarzach do ChPrMaż i OZPC, termin polski: art. 936 § 1 KC), czyli przodków spadkodawcy;
3. a także na krewnych:
4. 直系, zhíxì (w linii prostej, art. 11 ChPrSp, art. 84 § 1 UstPrNot), co oznacza dzieci i rodziców oraz ich potomków i przodków; a także
5. 旁系, pángxì (w linii bocznej, art. 7 ChPrMaż, art. 84 § 1 UstPrNot), czyli rodzeństwo.

Ustawa dzieli 继承人, jìchéng rén (spadkobierców) na dwie grupy, które określa po prostu jako dziedziczący:

1. 第一顺序, dìyī shùnxù (w pierwszej kolejności, art. 10 ChPrSp, art. 931 § 1 KC) i
2. 第二顺序, dì èr shùnxù (w drugiej kolejności, art. 10 ChPrSp, w polskiej ustawie brak ekwiwalentu).

Dziedziczący 第一顺序, dìyī shùnxù (w pierwszej kolejności) to (Han 1988: 76):

1. 配偶, pèi'ǒu (małżonek, art. 10 ChPrSp, art. 931 § 1 KC),
2. 子女, zǐnǚ (dzieci, art. 10 ChPrSp, art. 931 § 1 KC) i
3. 父母, fùmǔ (rodzice, art. 10 ChPrSp, art. 932 § 1 KC).

子女, zǐnǚ (dzieci) ustawodawca definiuje jako dzieci biologiczne z małżeństwa i spoza małżeństwa, dzieci przysposobione oraz pasierbów (Wei Zheyang 2013: 592-593). Podobnie 父母, fùmǔ

(rodzice) określani są jako rodzice biologiczni, przysposabiający, a także macocha i ojczym. Ponadto dziedziczyć w pierwszej grupie mogą także 丧偶儿媳, sàng'ǒu érxí (owdowiały zięć, art. 12 ChPrSp, w polskiej ustawie brak ekwiwalentu) i 丧偶女婿, sàng'ǒu nǚxù (owdowiała synowa, art. 12 ChPrSp, w polskiej ustawie brak ekwiwalentu) tak jakby byli dziećmi zmarłego, o ile po śmierci dziecka spadkodawcy, a swojego małżonka, dbali o relacje ze spadkodawcą (Chen Jianfu 2008: 415). Jak widać, pojawia się tutaj istotna różnica, która nie jest – tak sądzę – widoczna na pierwszy rzut oka, a może stanowić także i problem dla tłumacza. Już przy pierwszej grupie spadkobierców ustawa chińska wskazuje na inny zakres niż polski kodeks. W Polsce do pierwszej grupy należeli tylko dzieci i małżonek, a rodzice, także z małżonkiem, już do drugiej. Tymczasem w Chinach zarówno dzieci, jak i rodzice są z małżonkiem razem w pierwszym kręgu spadkobierców i dziedziczą równe udziały. Oznacza to, że przetłumaczenie wspomnianych 第一顺序, dìyī shùnxù jako po prostu spadkobierców „dziedziczących w pierwszej kolejności” bez wskazania jakie osoby wchodzi w skład tego kręgu może być mylące, w Polsce i w Chinach jest to bowiem różny krąg osób.

Do drugiej grupy, osób dziedziczących 第二顺序, dì èr shùnxù (w drugiej kolejności) należą (Wei Zhenying 2013: 593-594):

1. 兄弟姐妹, xiōngdì jiěmèi (rodzeństwo, art. 10 ChPrSp, art. 932 § 4 KC),
2. 祖父母, zǔfùmǔ (dziadkowie ze strony ojca, art. 10 ChPrSp, art. 934 § 1 KC) i
3. 外祖父母, wàizǔfùmǔ (dziadkowie ze strony matki, art. 10 ChPrSp, art. 934 § 1 KC).

Niewielki problem w tłumaczeniu sprawiać może właśnie przekład nazw poszczególnych członków rodziny, w języku polskim bowiem te terminy są bardzo pojemne, a w Chinach znaczenie ma zarówno fakt, czy dana osoba jest starsza czy młodsza od osoby stanowiącej punkt odniesienia, jak i to, czy spokrewnieni są ze strony ojca czy matki. Dla przykładu, polska ustawodawca stosuje termin hiperonimiczny „dziadkowie”, obejmujący zarówno 祖父母, zǔfùmǔ (dziadków ze strony ojca), jak i 外祖父母, wàizǔfùmǔ (dziadków ze strony matki). W prawie spadkowym ma to szczególne znaczenie, bo jest ono tą gałęzią prawa (poza prawem rodzinnym), gdzie terminologia związana z pokrewieństwem i powinowactwem występuje najczęściej i jest bardzo istotna dla precyzyjnego określenia

kto jest, a kto nie jest spadkobiercą.

Dziedziczenie testamentowe

W przypadku 遗嘱继承, yízhǔ jìchéng (dziedziczenia testamentowego) mogłoby się wydawać, że nie ma to większego znaczenia, jednakże w zgodzie z chińskim prawem 遗嘱人, yízhǔ rén (testator, art. 27 ChPrSp, polski termin występuje tylko w języku prawniczym), czyli osoba dokonująca czynności 立遗嘱, lì yízhǔ (sporządzająca testament, art. 16 ChPrSp art. 944 § 1 KC), jako 遗嘱继承人, yízhǔ jìchéng rén (spadkobiercę testamentowego, art. 27 ChPrSp, art. 962 KC) wskazać może jedynie jedną lub więcej osób spośród spadkobierców ustawowych (Liu Shenping, Zhou Xinming i Tang Congyao 1986: 388). Nie zamyka to jednak drogi do przekazania majątku osobom trzecim, państwu lub kolektywowi. Może się to jednak dokonać tylko w postaci 受遗赠, shòuyízèng (zapisu, art. 25 ChPrSp, art. 156 KC) (Law i Kwan 1999: 440). Nic oczywiście nie stoi na przeszkodzie, aby cały majątek zapisać osobom trzecim, choć taki testament może zostać podważony (Foster-Simons 1985: 47).

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na różnicę między spadkobraniem a zapisobraniem. Spadkobierca nie tylko otrzymuje majątek pozostały po zmarłym, ale i wchodzi w jego prawa i obowiązki. Zapisobierca natomiast otrzymuje konkretnie wskazaną część majątku (dokonanie zapisu jest zobowiązaniem spadkobiercy do przekazania tej części majątku zapisobiercy). W Chinach rozróżnienie to także występuje i tak w 遗嘱, yízhǔ (testamencie, art. 5 ChPrSp, art. 926 § 1 KC) można (Han 1988: 76):

1. 指定, zhīdìng // 法定继承人, fǎdìng jìchéng rén (wskazać // spadkobiercę ustawowego, art. 16 ChPrSp, brak ekwiwalentu w ustawie polskiej), który ma 继承, jìchéng (dziedziczyć, art. 16 ChPrSp, art. 932 § 2 KC), albo
2. 遗赠, yízèng (uczynić zapis, art. 5 ChPrSp, art. 973 KC) na rzecz osoby trzeciej, państwa lub kolektywu, obciążając spadkobiercę np. wydaniem jakiejś określonej rzeczy zapisobiercy; a więc: dokonać wspomnianego 受遗赠, shòuyízèng (zapisu).

Jedno oczywiście nie wyklucza drugiego i możliwe jest jednocześnie wskazanie spadkobierców i określenie jednego lub kilku zapisobiorców.

Dla ważności 遗嘱, yízhǔ (testamentu) istotne znaczenie ma zastosowana forma. W Chinach dopuszczalne jest pięć różnych form (Han 1988: 76):

1. 自书遗嘱, zìshū yízhǔ (testament własnoręczny, art. 17 ChPrSP, art. 949 § 2 KC),
2. 代书遗嘱, dài shū yízhǔ (testament allograficzny, art. 17 ChPrSP, polski termin występuje tylko w języku prawniczym),
3. 公证遗嘱, gōngzhèng yízhǔ (testament w formie aktu notarialnego, art. 17 ChPrSP, art. 950 KC),
4. 录音遗嘱, lùyīn yízhǔ (testament rejestrowany, testament nagrywany, art. 17 ChPrSP, w polskiej ustawie brak ekwiwalentu) oraz
5. 口头遗嘱, kǒutóu yízhǔ (testament ustny, art. 17 ChPrSP, art. 952 § 2 KC).

Podstawową formą jest 自书遗嘱, zìshū yízhǔ (testament własnoręczny), czyli spisany przez testatora odręcznym pismem. Podobnie jak w prawie polskim znaczenie ma tu spisanie go pismem odręcznym i opatrzenie datą i podpisem (Wei Zhenying 2013: 602). Drugą formą jest 代书遗嘱, dài shū yízhǔ (testament przypominający polski testament allograficzny), czyli spisany przez osobę trzecią w obecności samego testatora oraz dwóch lub więcej 见证人, jiànzhèng rén (świadców, art. 17 ChPrSP, art. 951 § 1 KC) (Li Jianwu 2014: 455). Ta forma różni się od polskiego testamentu allograficznego pod istotnym względem, w Chinach bowiem spisać może go dowolna osoba, w Polsce zaś musi być to określony w ustawie urzędnik państwowy. Kolejną możliwą formą jest 公证遗嘱, gōngzhèng yízhǔ (testament w formie aktu notarialnego), czyli sporządzony przez 公证机关, gōngzhèng jīguān (kancelarię notarialną, dosł. urząd notarialny, art. 17 ChPrSP, art. 19c UstPrNot) (Duan Bo i Han Panbo 2013: 563). Czwarta forma testamentu wymieniona przez ustawodawcę, czyli 录音遗嘱, lùyīn yízhǔ (testament rejestrowany, testament nagrywany) nie występuje natomiast w prawie polskim. Ustawodawca chiński dopuszcza sporządzenie testamentu w formie nagrania dźwiękowego – może to być nośnik analogowy lub cyfrowy, a także zawierać obraz, jednak kluczowe jest samo nagranie głosu testatora (Duan Bo i Han Panbo

2013: 563). Ostatnią formą jest 口头遗嘱, kǒutóu yízhǔ (testament ustny), podobnie jak w Polsce stanowiący ostateczność. Oznacza to, że dopuszczalny jest tylko w sytuacji nagłego zagrożenia życia testatora i wymaga obecności przynajmniej dwóch świadków (Li Jianwei 2014: 602). Jeśli jednak zagrożenie ustąpiło i możliwe jest sporządzenie testamentu w formie pisemnej bądź nagrania, wówczas testament ustny traci ważność. Warto tu jeszcze zwrócić uwagę na istotną różnicę: w prawie polskim świadków powinno być trzech (Doliwa 2007: 84).

W Polsce różne formy testamentów są sobie równe i za ważny uznawany jest po prostu ten sporządzony jako ostatni, bez znaczenia, w jakiej jest formie (a więc testament holograficzny sporządzony po notarialnym, będzie ważny, podczas gdy wcześniejszy notarialny – nie) (Skowrońska-Bocian 2008: 76). W Chinach jednak forma ma kluczowe znaczenie: choć zgodnie z ChPrSp ważny jest ostatni ze sporządzonych testamentów, to nie dotyczy to 公证遗嘱, gōngzhèng yízhǔ (testamentu w formie aktu notarialnego), który może być odwołany lub zmieniony tylko kolejnym 公证遗嘱, gōngzhèng yízhǔ (testamentem notarialnym) – a zatem np. późniejszy 自书遗嘱, zìshū yízhǔ (testament holograficzny) nie będzie ważny (Law i Kwan 1999: 441).

Zapis

W testamencie, jak już zostało wspomniane, możliwe jest również umieszczenie 受遗赠, shòuyízèng (zapisu). Osobę upoważnioną do zapisu określa się jako 受遗赠人, shòu yízèng rén (zapisobiercę, art. 18 ChPrSp, art. 970 KC) – osobie takiej przysługuje 受遗赠权, shòu yízèngquán, a więc prawo do zapisu (art. 6 ChPrSP, brak ekwiwalentu w ustawie polskiej) – nie można go utożsamiać ze wspomnianym wcześniej 继承权, jìchéngquán, czyli prawem dziedziczenia, które przysługuje tylko spadkobiercom ustawowym. Będąc przy temacie zapisu dodać należy, że chińska ustawa o spadkach przewiduje umowę określaną jako 遗赠扶养协议, yízèng fúyǎng xiéyì, czyli umowę o udzielenie wsparcia w zamian za dokonanie zapisu (art. 5 ChPrSp, brak ekwiwalentu w ustawie polskiej). Zawierając tę umowę testator zobowiązuje się do dokonania

zapisu na rzecz kontrahenta, a ten z kolei zobowiązany jest do wspierania zapisodawcy do jego śmierci. Zapisobiorcą w tym przypadku może być nie tylko osoba fizyczna, ale i organizacja (Law i Kwan 1999: 441). Istotnym jest jednak fakt, że umowa taka zawarta pomiędzy rodzicami a dziećmi będzie nieważna, ponieważ najbliższa rodzina jest prawnie zobowiązana do wzajemnego wsparcia (Chen Jianfu 2008: 414). 遗赠扶养协议, yízèng fúyǎng xiéyì (umowa o udzielenie wsparcia w zamian za dokonanie zapisu) przypomina pod pewnymi względami polską umowę dożywocia, jednak nie są to umowy tożsame (polska umowa dożywocia przede wszystkim dotyczy wyłącznie własności nieruchomości i przeniesienie własności następuje już z chwilą jej zawarcia) (Radwański i Panowicz-Lipska 2012: 310-311).

Rezerwa

Ostatnim terminem jaki zostanie przedstawiony, jest 保留必要的遗产份额, bǎoliú bìyào de yíchǎn fèn'é czyli dokonanie rezerwy niezbędnego udziału (art. 19 ChPrSP, brak ekwiwalentu w ustawie polskiej). Reprezentuje on istotną różnicę w prawie chińskim w porównaniu z polskim prawem spadkowym. Jak zostało wspomniane na początku, w Polsce występuje system zachowku, a więc ustawowym spadkobiercom przysługuje roszczenie o część udziału, który by im przypadł nawet w przypadku, kiedy spadkodawca sporządził testament (Skowrońska-Bocian 2008: 156-157). W Chinach natomiast występuje rozwiązanie zbliżone bardziej do francuskiego systemu rezerwy. Spadkodawca sporządzając testament jest zobowiązany do zarezerwowania części spadku na rzecz tych spadkobierców ustawowych, którzy nie są w stanie samodzielnie się utrzymać, to jest przede wszystkim dzieci, ale i np. osoby chore lub niedołężne (Hsu Ya-hui 2010-2011: 292). Dotyczy to także dziecka urodzonego po śmierci spadkodawcy (a więc w chwili jego śmierci – nasciturusa) (Foster 1999: 1221). Nie jest to jednak roszczenie tych osób, jak w prawie polskim, ale obowiązek testatora. Nie może on zatem swobodnie rozporządzić całym swoim majątkiem, na wstępie bowiem pomniejszyć go musi o udział, który przypadnie chronionym spadkobiercom (Law i Kwan 1999: 444). Jest to znacząca różnica, z pozoru instytucja ta może mylić się z polskim zachowkiem,

jednak ma ona zupełnie odmienny charakter, o czym należy pamiętać tłumacząc termin chiński.

Wnioski translacyjne

Podsumowując, chińskie prawo spadkowe, choć zachowuje elementy podobne do prawa polskiego – jak np. większość podobnych form testamentów, podobne kręgi spadkobierców – to jednak różni się w istotnych szczegółach. Mogą one sprawiać problemy tłumaczowi szczególnie w przypadku określania spadkobierców ustawowych, nie tylko co do kolejności w jakiej dziedziczą, ale i samych nazw stopni pokrewieństwa. Inny problem stanowić może kwestia związana z tym, kto może być 遗嘱继承人, yízhǔ jìchéng rén (spadkobiercą testamentowym) – tak naprawdę tylko 法定继承人, fǎdìng jìchéng rén (spadkobierca ustawowy) i odróżnienie 继承人, jìchéng rén (spadkobiercy) od 受遗赠人, shòu yízèng rén (zapisobiorcy). Wreszcie ostrożność zachować należy w przypadku tłumaczenia form testamentowych, jakkolwiek bowiem podstawowa forma – holograficzna – rządzi się takimi samymi prawami zarówno w Polsce, jak i w Chinach, to jednak między kolejnymi formami występują drobne różnice, np. w postaci liczby świadków, które mają jednak znaczenie dla ważności testamentu.

Artykuł dotyka zagadnień związanych z terminologią prawa spadkowego w stopniu bardzo ogólnym, warto jednak pogłębiać badania w tym obszarze z uwagi na fakt, że prawo spadkowe coraz częściej przekracza granice państw i odpowiednie tłumaczenie zarówno samych testamentów, jak i dokumentów związanych z dziedziczeniem jest w tym wypadku niezbędne.

Załącznik 1. Zestawienie terminów chińskich wraz z ekwiwalentami w języku polskim.

Język chiński	Źródło (ChPrSP)	Język polski	Źródło (KC)	Uwagi
法定继承, fǎdìng jìchéng	Art. 5	dziedziczenie ustawowe	Art. 926 § 2	
遗嘱继承, yízhǔ jìchéng	Art. 5	dziedziczenie testamentowe	Art. 95a UstPrNot	
被继承人, bèi jìchéng rén	Art. 2	spadkodawca	Art. 922 § 2	
继承人, jìchéng rén	Art. 4	spadkobierca	Art. 176 § 1	
遗产, yíchǎn	Art. 3	spadek	Art. 924	
血亲, xuèqīn	Art. 11	krewni	Art. 934 ¹	
晚辈, wǎnbèi	Art. 11	zstępni	Art. 931 § 2	
长辈, zhǎngbèi	brak	wstępni	Art. 936 § 1	chiński termin występuje w języku prawniczym
直系, zhíxì	Art. 11	w linii prostej	Art. 84 § 1 UstPrNot	
旁系, pángxì	Art. 7 ChPrMałż	w linii bocznej	Art. 84 § 1 UstPrNot	
第一顺序, dì yī shùnxù	Art. 10	[dziedziczący] w pierwszej kolejności	Art. 931 § 1	
第二顺序, dì èr shùnxù	Art. 10	[dziedziczący] w drugiej kolejności	brak	
配偶, pèi'ǒu	Art. 10	małżonek	Art. 931 § 1	
子女, zǐnǚ	Art. 10	dzieci	Art. 931 § 1	
父母, fùmǔ	Art. 10	rodzice	Art. 932 § 1	
丧偶儿媳, sàng'ǒu érxí	Art. 12	owdowiały zięć	brak	brak ekwiwalentu w ustawie polskiej

丧偶女婿, sàng'ǒu nǚxù	Art. 12	owdowiała synowa	brak	brak ekwiwalentu w ustawie polskiej
兄弟姐妹, xiōngdì jiěmèi	Art. 10	rodzeństwo	Art. 932 § 4	
祖父母, zǔfùmǔ	Art. 10	dziadkowie	Art. 934 § 1	dosł. dziadkowie ze strony ojca
外祖父母, wàizǔfùmǔ	Art. 10			dosł. dziadkowie ze strony matki
遗嘱人, yízhǔ rén	Art. 27	testator	brak	polski termin występuje w języku prawniczym
立遗嘱, lì yízhǔ	Art. 16	sporządzić testament	Art. 944 § 1	
遗嘱继承人, yízhǔ jìchéng rén	Art. 27	spadkobierca testamentowy	Art. 962	
继承权, jìchéng quán	Art. 27	prawo dziedziczenia	Art. 21 Konstytucji RP	
遗嘱, yízhǔ	Art. 5	testament	Art. 926 § 1	
指定 // 法定继承人, zhīdìng // fǎdìng jìchéng rén	Art. 16	wskazać // spadkobiercę ustawowego	brak	brak ekwiwalentu w ustawie polskiej
继承, jìchéng	Art. 16	dziedziczyć	Art. 932 § 2	
自书遗嘱, zìshū yízhǔ	Art. 17	testament własnoręczny	Art. 949 § 2	
代书遗嘱, dài shū yízhǔ	Art. 17	testament allograficzny	brak	polski termin występuje w języku prawniczym
公证遗嘱, gōngzhèng yízhǔ	Art. 17	testament w formie aktu notarialnego	Art. 950	
录音遗嘱, lùyīn yízhǔ	Art. 17	testament rejestrowany, testament nagrywany	brak	brak ekwiwalentu w ustawie polskiej

口头遗嘱, kǒutóu yízhǔ	Art. 17	testament ustny	Art. 952 § 2	
见证人, jiànzhèng rén	Art. 17	świadkowie	Art. 951 § 1	
公证机关, gōngzhèng jīguān	Art. 17	kancelaria notarialna	Art. 19c UstPrNot	dosł. urząd notarialny
受遗赠, shòuyízèng	Art. 25	zapis	Art. 156	
受遗赠人, shòu yízèng rén	Art. 18	zapisobierca	Art. 970	
遗赠, yízèng	Art. 5	uczynić zapis	Art. 973	
受遗赠权, shòu yízèngquán	Art. 6	prawo do zapisu	brak	termin występuje w polskim języku prawniczym
遗赠扶养协议, yízèng fúyǎng xiéyì	Art. 5	umowę o udzielenie wsparcia w zamian za dokonanie zapisu	brak	brak ekwiwalentu w ustawie polskiej
保留必要的遗产份额, bǎoliú bìyào de yíchǎn fèn'é	Art. 19	dokonanie rezerwy niezbędnego udziału	brak	brak ekwiwalentu w ustawie polskiej

Bibliografia

- Chen Jianfu. 2008. *Chinese Law: Context and Transformation*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.
- Duan Bo [段波], i Han Panbo [韩祥波]. 2013. 民法 *Minfa*. Beijing: 中国法制出版社 Zhongguo Fazhi Chubanshe.
- Foster, Frances. 1999. Linking Support and Inheritance: A New Model from China. *Wisconsin Law Review* 6: ss. 1199-1258.
- Foster-Simons, Frances. 1985. The Development of Inheritance Law in the Soviet Union and the People's Republic of China. *The American Journal of Comparative Law* 33/1: ss. 33-62.
- Han, Anna. 1988. Inheritance Law of the People's Republic of China. *International Legal Practitioner* 13, ss. 76-77.

- Hsu Ya-hui. 2010-2011. Should China Adopt Taiwan's Mandatory Share Doctrine? *Penn State International Law Review* 29/2: ss. 289-333.
- Jiao Hongchang [焦洪昌], red. 2013. 宪法(第五版). Beijing: 北京大学出版社 Beijing Daxue Chubanshe.
- Kość, Antoni. 2010. Recepcja prawa europejskiego w czasie Republiki Chińskiej (1912-1949). W *Chiny w oczach Polaków. Księga jubileuszowa z okazji 60-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Chińską Republiką Ludową*. Red. Józef Włodarski, Kamil Zeidler i Marcelli Burdelski, ss. 515-523. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Law, Anthony, i Alisa Kwan. 1999. Law of Family, Marriage and Succession. W *Chinese Law*. Red. Wang Guiguo i John Mo, ss. 415-444. Londyn: Kluwer Law International.
- Li Jianwei [李建伟]. 2014. 民法. Beijing: 中国政法大学出版社 Zhongguo Zhengfa Daxue Chubanshe.
- Liu Shenping [刘升平], Zhou Xinming [周新铭], i Tang Congyao [唐琮瑶]. 1986. 法学概论 *Faxue Gailun*. Lanzhou: 甘肃人民出版社 Gansu Renmin Chubanshe.
- Matulewska, Aleksandra. 2014. In Quest of Sufficient Equivalence. Polish and English Insolvency Terminology in Translation. A Comparative Study. *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric* 38 (51), ss. 167-188.
- Radwański, Zbigniew, i Janina Panowicz-Lipska. 2012. *Zobowiązania – część szczegółowa*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Starr, John Bryan. 2001. Understanding China: A Guide to China's Economy, History and Political Culture. New York: Hill and Wang.
- Wei Zhenying [魏振瀛], red. 2013. 民法 *Minfa*. Beijing: 北京大学出版社 Beijing Daxue Chubanshe.